10

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
S C A B I E

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

PRO

GRADU DOCTORIS SUMMISQUE IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORIBUS OBTINENDIS

PUBLICE DEFENSURUS EST

AUCTOR

GUST. HENR. ED. HEHLEN

SEDINENSI POMERANUS

DIE XV. M. MAII A. MDCCCXIX.

H. L. Q. S.

BEROLINI,

TYPIS JOANNIS FRIDERICI STARCKII.

MATRI

SUAE CARISSIMAE

AD

CINERES USQUE COLENDAE

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS

PIA GRATAQUE MENTE

D. D. D.

FILIUS

Ὁ βίος βραχὺς,
Ἡ δὲ τέχνη μακρὴ,
Ὁ δὲ καιρὸς οξὺς,
Ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ
Ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ.

Hippocrat. Aphorism.

Prooemium.

Operaene pretium facturus sim, opusculo hocce conscripto, nescio, quum omnes omnino artis salutaris disciplinas sexcenties adumbratas videam. Quum vero ritui majorumque mori satisfieri per me non posset, nisi de argumento medico inauguralem dissertationem elaborassem, abjectis dubitationibus omnibus, ad hoc tandem materiae genus animum meum attendi, quod a condita inde hacce litterarum Universitate, quantum percontari licuit, a nemine desumtum et dissertatione percensitum

vidi. Quum praeterea non nulla scabiem observandi atque indolem ejus investigandi, occasio mihi obtigerit, haudquaquam dubitavi, quin hocce argumentum ceteris praeferrem.

In conscribenda dissertatione mea consulere non dubitavi:

Traité d'anatomie descriptive par *Xav. Bichat.* Paris 1801.
Wesen der Exantheme etc. von Dr. *J. J. Reuss.* Aschaffenburg 1814.
Kieser über das Wesen und die Bedeutung der Exantheme.
Adolph Henke, über die Entwickelungen und Entwickelungskrankheiten. Nurnberg 1814.
Anna K Lorry tractatus de morbis cutaneis. Par. 1777.
A. C. Tergestini. dissertio de infantum morbis. Vienn. 1767.
C. C. Hildebrand's Beobachtungen uber d. Kratzausschlag. Hannov. 1798.
J. C. G. Ackermann, von der Krätze mit besonderer Rucksicht auf Spital etc. in dessen Bemerkungen uber die Kenntn. und Kur inneter Krankh. 5tes Heft. Nurnb. 1798.
J. J. Plenk doctrina de morbis cutaneis qua hi morbi in clases suas, genera et species redig. Viennae 1776.
Neues Magazin fur Aerzte, herausgegeben von *Baldinger.* Band 9. 10. 11. 12. Leipzig.
J. P Frank, de curandis hominum morbis epitome. Lib. IV - V.
Jos. Frank, Praxeos medicae universae praecepta P. I. Vol. II. continens morb. cutan. Lipsiae 1815.
Annalen des klinischen Instituts zu Berlin, herausgegeben v. Dr. *J. F. Fritze,* 1s Heft.
Antonii de Haen, opuscula quaedam inedita, accedunt morbor. historiae etc. Vindobonae 1795.
Ed. Vz. Guldener von Lobes, Beobachtungen über die Kratze gesammlet im Arbeitshause zu Prag. 2te Aufl. 1795.

J. E. Wichmann, Aetiologie der Krätze. Hannover 1791,

J. C. Galés, Essai sur la diagnostique de la gale, sur ses causes et sur les consequences medicales practiqués a deduir, sur les vraies notions de cette maladie. Paris 1812.

Dr. *Johann B. v. Fischers* Abhandlung vom hohen Alter etc. übersetzt v. *Weichard.* Leipzig 1777.

Wilson Treatise on cutaneous diseases. London 1813.

Dr. *L. F. B. Lentin*, Beiträge zur ausubenden Arzneiwissenschaft. Leipzig 1797.

J. Alibert, description des maladies de la peau. Paris 1806.

Th. Bateman's, prakt. Darstell. d. Hautkr. nach *Willan's* System aus dem Engl. v. *Hanemann.*

Dr. *G. A. Richters*, spezielle Therapie. 6r Bd. Berl. 1818.

J. Pringle's Beobachtung über die Krankh. einer Armee.

J. C. Reil's Fieberlehre 5r Band. Halle 1815.

M. G. Pfanns Sammlung merkwürdiger Fälle. Nürnb 1750.

Ch. W. Hufeland's System der praktischen Heilkunde 2r Bd. 2 Abtheilung.

Schmidt, Cutis morbi ex materiae animalis mixtura et forma mutatis cognoscendis. Halae 1799.

Leonelli Faventini de Victoriis practica medicinalis Lugduni 1574.

J. H. F. Autenrieth's Versuche für die praktische Heilkunde. Tübingen 1809.

K. G. Schmalz, Versüch einer medizinisch-chirurgischen Diagnostick in Tabellen. Dresden 1816.

J. F. N. Jadelot notice sur le traitement de la gale. Paris 1813.

R. Willan, die Hautkrankheiten und ihre Behandlung systematisch beschrieben, aus d. Englischen von *F. G. Friese.* Breslau.

Pauli de Sorbat, Universa medicina. Noribergae 1672.

Archiv für medizinische Erfahrung herausgegeben von *Horn*, Jahrgang 1816 - 17

Omnium exanthematum chronicorum, quae cutem exasperant corpusque infestant, scabies facile est, non solum molestissima, verum etiam frequentissima, quippe quae, neque sanis, neque alio morbo vexatis corporibus, nec aetati, nec sexui parcit. Eadem periculum saepe inducit, quum vulgus in morbis levissimis eam habeat, nec prius ad remedia confugiat, quam malum inveteraverit, variasque molestias secundarias excitaverit. Veteribus jam aliquam hujus mali notitiam fuisse, non adeo a veritate abhorrere videtur; num vero Graeci *ψώρας* appellatione scabiem veram, qualis nostratibus obvenire solet, intellexerint, hic loci dirimi alienum puto, tum, quia ab auctoribus celeberrimis abunde jam haecce sunt tractata, tum, quia curationem minime perfectiorem reddere possunt. Scire tamen licet: exanthemata chronica temporibus majoribus rarios effloruisse, ad quod quidem vivendi ratio, regionum situs et exercitia gymnica haud parum contulisse mihi videntur. Omissis ergo, quae ad historiam pertinent, con-

festim ad argumentum nostrum animum attendamus.

Priusquam tamen ad id ipsum nos accinguamus, de structura cutis generalia quaedam praemittere, non ineptum mihi visum est.

Etenim tota corporis superficies membrana quadam, cuticula, seu epidermide Graecis denominata, munitur; quae membrana, alba, densa, semipellucida, tenuis, exsanguis, sensus omnino expers, facile aufertur, facileque restituitur. Autorum quidam, hancce membranam ex duabus lamellis compositam, quarum externam cuticulam κατ' ἐξοχην, internam vero rete malpighianum denominarunt, perhibent; alii contra, hoc rete corpus peculiare et ab epidermide valde distinctum esse, contenderunt; quorum Ruyschius, cuticulam in foetu humano coloris cinerei, reticulum autem subflavi esse, affirmat. Eadem de causa etiam in diversissimas opiniones de sede nigritiae Aethiopum abierunt. Sunt qui contendant: hujus coloris sedem duntaxat in summa cute, alii vero in solo reticulari corpore constitutam esse. Cum vero constet, epidermidem ac rete ejusdem structurae simplicissimae, nervis vasisque destitui, cum porro extra omnem dubitationis aliam positum sit, extremam cuticulam a reticulo subterjacente ortum trahere; cuticula nihil nisi pars externa retis, aëris accessu condensata, mihi videtur. Causam vero fusci coloris externorum Aethiopum

cutis integumentorum in superante carbonaceo corporis humani elemento quaerendam esse, censeo, quod cum hydrogenio per corium excernitur et oxygenii atmosphaerici accessu praecipitatum, muco malpighiano sic dicto defigitur. Popularem hinc cutis colorem etiam ipsis Aethiopibus non innasci, sed post partum demum, et post commercium, quod foetus cum matre hactenus aluerat, sublatum, aëris externi aditu acquiri, notissimum est. Porro vero tum secernendo, tum constituendo carbonaceo elemento actuositate vasculorum sanguiferorum corii opus esse videtur. Hac enim depressa, aut impedita niveus praeter naturam et vitiosus passim cuti inducitur candor, fuscis aeque hominibus ac Aethiopibus. Contra vero candidae cuti, quodsi illa vasorum cutis actuositas excitata fuerit, ephelides et badii coloris maculae impinguntur, quas fere aethiopicam nigritiem induisse certum est. Carbonaceum autem istud elementum generatim in atrabilariis maxime praevalere videtur, manifestus enim est officinae bilis cum integumentis communibus et qui ad ea pertinent, pilis, consensus, organaque duo, hepar et cutis, organis praecipuis, sanguinis massam purgantibus, accensenda sunt. Tum autem ingens coeli in hepatis actionem potentia, ut pote, quae intra tropicos coeli ardore mirum in modum excitatur et augetur; hinc morbi biliosi intra tropicos multiplices et endemici.

Altera pars integumentorum communium cutis stricte sic dicta seu corium est pellis crassa, cuticulae proxime subjecta, totum corpus continuo munimento cooperiens, in cujus exteriori superficie plurimi sulci seu lineae profundiores conspiciuntur, prae ceteris ubi cutis ob partium flexuram frequenter corrugatur, praeprimis autem in parte adversa manuum, cubitu et in poplite. Foraminibus copiosissimis perforata est, quorum alia majora sunt, uti oculorum, narium, alia minora, pori passim dicta, quae luculentissime corpore sudante se praebent. Hi pori duplicis generis esse videntur, majores, ex quibus pili emergunt, et minores, illis numero longe superiores, qui omnia interstitia creberrimis punctis perforan. Cutis non ubique est ejusdem crassitudinis, ii genere autem septemduplo crassior cuticula; iten inter duritiem atque mollitiem, aeque ac inter teneritatem densitatemque est diversitas. Mollio: ac tenerior in facie, pene ac scroto, durior in cer vice, dorso, planta pedum, vola manuum. Coriun ex tela densa cellulosa, stipatissima componitu, cujus fila citra ordinem intertexta sunt, unde e-tensilis, contractilis et porosa. Corium modo d-scriptum innumeris vasis atque nervis intertetum est, quae diversis functionibus praesunt, a-que frequentissimis anastomosibus, quibus aa quoque organa excretoria instructa sunt, gaudet; ita ut, microscopii ope observata, praietes cdi

ex mero reti vasorum componi videantur. Talis reticulatus vasorum decursus ac concursus bene deprehenditur in cute, post injectiones in eam factas; omnia vero haec vascula cutanea cum internis coëunt. Corpusculum inter rete Malpighii atque corium situm, quod nomine retis vasculosi comprehendimus, quodque ex vasis diversi generis, ex arteriosis, venosis etc. conflatum esse dicimus, infra describemus, ubi de sede exanthematum agetur.

Pelli seu corio quidem proxime subjacet tela cellulosa, cujus structura, universim considerata, duplicem admittit differentiam; alteram scilicet ubicunque tela cellulosa, tum inter cutem et musculos, tum in interstitiis, ab integris musculis factis reperitur; fitque ex laminis membranaceis, in cellulas sphaericas, ovales et magis depressas expansis. nulla symmetria inter se conjunctis, et variis hinc inde foraminibus respiramibus: quae cellulae, ubi secreto ex sanguine oleo in pinguedinem concreto turgent, adiposam, hoc vero carente, cellulosam sic dictam membranam efficiunt; quae est substantia cellulosa seu adiposa; Altera telae cellulosae pars non adeo distincta, cellulosa sic dicta ex innumera atque implicatissima congerie staminum aut filamentorum, nullibi cellulas, pinguedinem continentes, efformantium, componitur; quae tenerrima, mirifice oblique disposita, inextricabili adeo contextu viscerum omnium

et musculorum subsantiam internam perreptant, ita ut nil certi, nisi microscopio munitus hic distinguere queas. Laminarum cellulosae tunicae intervalla undique patent, et per totum corpus in unam continuam cavitatem coëunt. Quod probatur tum venti afflatu, vulnere aliquo recepto, et tamen cutem per totum corpus elevante (emphysema) quo facto aër, fissa cute receptus et retentus, totum corporis ambitum tumefacit; tum morbis, quibus in omnibus cellulosis corporis telis aqua deponitur. Telae cellulosae magna quoque est dignitas, quippe qua omnis arteriarum, nervorum, fibrarum muscularium, adeoque compositarum inde carnium, viscerumque legitima firmitas stabilitur. Sed etiam partium flexurae et curvaturae a sola cellulosa tela, alibi laxiori, alibi duriori proveniunt. Ea cum vasis, nervis, fibris muscularibus et tendineis, (quorum quidem magnam partem ipsa efficit,) omnia viscera, omnes musculos glandulasque et ligamenta et capsulas constituit; ab ea sola, ejusque varia longitudine, tensione, copia, proportione glandularum viscerumque diversitatem oriri, et ab ea denique longe maximam partem corporis ipsius effici, certum est si quidem non totum ex ejusmodi filis cellulosis componitur. Quum vero non eo animo sim, ut opusculum de cute ejusque functionibus conscribam, missa haec faciam et sequentibus pagellis propius ad scabiei descriptionem accedam.

De natura et sede scabiei.

Non modo temporibus majoribus, sed nostris etiam auctores uno eodemque nomine diversos descripserunt morbos, quo praeprimis scabies pertinere videtur. Omissa ratione phaenomenorum pathognomicorum minima jam similitudo iis suffecit, ut exanthemati cuilibet, a nostro, quoad formam, decursum ceteraque maxime distanti, scabiei nomen inducerent. Itaque verbi causa scabiem herpeticam, leprosam nobis perhibuerunt, et licet faciei exanthema nostrum parcat, de scabie tamen capitis ceterarumque ejus partium varia exposita legimus; iisque haud raro exanthemata, affectiones universales, vel comitantia, vel excipientia, scabiei nomine audiebant. Non tamen inficias eundum est, scabiem interdum difficillime ab exanthematis, ei similibus distingui; quae, ut rite inter se distinguantur, autopsia, quae inest in nosocomiis adeundis aegrotisque curandis, unicum praestat subsidium. Exanthemata autem phaenomenis externis in cute manifestantur, nec, quoad indolem sensu latiori inter se discrepant, quam ob rem divisio exanthematum in acuta et chronica non est magni momenti, febris enim, signum praestantissimum acutorum, atque discrimen horum chronicorumque constituens, variabilis, atque in acutis saepe per breve tantummodo temporis spatium adest, interdum vero ex

toto deest; verbi causa in erythemate, petechiis simplicibus ceterisque. De natura igitur atque notione exanthematum in genere paucula disserere liceat. Exanthematis nomine comprehendimus mutationem visibilem cutis superficiei, a causa interna dependentem, sub quibus functiones cutis partim turbatae, partim ex toto extinctae sunt. Hae mutationes maculis minoribus vel majoribus, rarius vel densius superficiem occupantibus, rubris et inflammatis, tumoribus, pustulis vel ulcusculis conspiciuntur. Si ergo phaenomena et symptomata exanthematum generatim atque speciatim consideres, difficile est negatu, inflammationis processum omnibus subesse; neque tamen concedere in animo est, omnem inflammationem cujuslibet compagis membranaceae semper exanthematis forma manifestari. Sic v. c. experientia teste, membranae internae serosae inflammantur, exanthemate vix subsequente, quod quidem dissectionibus edocemur, si inflammationes pleurae, durae matris et peritonaei praecesserunt; tum vero nondum certo constat: annon secretiones morbosae et reproductiones aliarum in qualitate pathologicarum mixtionis mutationum atque alienationum, cutis plasticae sine inflammatione primaria oriri atque subsistere queant. Si vero naturam exanthematum inflammationem esse dicimus, naturae vocabulum hic loci non oblique accipiendum est; causam enim sufficientem, princi-

pium ultimum, quo morbus in organismo collocatur, enucleare et tenebras submovere morborum originem foventes nemini Pathologorum, ad nostra usque tempora licuit; quam ob rem de processu morboso, quatenus sub sensus cadit, sermonem facere tantum possumus. Symptomata inflammationis diagnostica, calor, rubor, tumor et dolor in exanthematis, et acutis, et chronicis demonstrari possunt; sola enim autopsis phaenomena omnia, tum in evolutione, tum exitu inflammationis obvia nobis offert. In scabie temperiem mutatam, caloremque auctum, in loco saltim affecto, esse neminem fugiet, qui hoc morbo ipse laboravit. Si vero sensim pedetentimque latius serpit, si cutis majorem partem exasperat, temperies aucta manifeste observatur. Partes cutis rubicundae, tumidae et doloriferae signum inflammationis certum in scabie praebent. Difficile enim est intellectu, quomodo pustulae rubrae sine inflammatione antecedente oriantur, atque puris collectio sequatur. Quodsi febrim consideres, discrimen inter utrumque exanthema constituentem, plerumque quidem in scabie febris vascularis universalis deest, febris topica autem nunquam, minime inter initia; inflammatio enim nihil nisi febris topica, atque febris phaenomena sensu strictiori non nisi symptomata inflammationis sunt, qua sensibus nostris manifestatur. Quodsi febris

in chronicis exanthematibus non acrius procedit, causa in eo quaerenda videtur, quod cutis organon serosum est, nec adeo magna vi vitali et irritabilitate pollet. In acutis ipsis exanthematis, ut in scarlatina, morbillis ceterisque febris intensitas non semper eadem est, nec nisi cutis pars arteriosa immediate est affecta, atque irritamentum via sympathica in reliquum vasorum systema transmittitur, simul cum exanthemate febris gravior procedit. —

Verum tamen, ut sedem scabiei, sicuti et aliorum exanthematum eruamus, paulo curiosius rete vasculare, cujus supra mentionem fecimus, consideremus. Inter corium nempe et mucum Malpighianum hoc rete collocatum est, innumeris vasculis compositum, corio vero inhaerescens. Experimentis, disquisitionibusque anatomico-pathologicis omni dubitatione vacat, sedem exanthematum primariam hunc locum esse; semper enim inflammatio eo loco primaria excolitur, ubi innumerorum vasculorum ope vitalitas irritabilitasque luculentissime emergit. Cum quidem rete vasculosum primarium atque peculiare arvum sit, ubi numerus exanthematum ingens primas radices agit; jam ex magna eorum diversitate patet, rete vasculosum cutis non simplex, sed ex pluribus, iisque diversis vasculis compositum esse; et ut magnam differentiam exanthematum innume-

rorum generatim, et scabiei speciatim eruamus, nec non simul causam diversitatis efflorescentiarum perspiciamus, structura hujus retis prae ceteris consideranda venit. —

Constat hoc rete ex vasis arteriosis, venosis, lymphaticis et serosis, prouti itaque haec, vel altera eorum pars prae reliquis affecta est, et inflammationis indoles mutatur, symptomaque, exanthema scilicet formam peculiarem nanciscitur, et circa corpus sola rubedo, vel pustulae, vel vesiculae rel. sunt; hocque modo exanthematum differentiam indicant. Si prae ceteris vascula arteriosa et venosa patiuntur, inflammatio utitur charactere arterioso, v. c. in scarlatina; si contra systema serosum affectum est praeprimis exanthemata indolem lymphaticam subeunt, uti in nostro morbo. Cum vero cutis ceterae partes per decursum exanthematis simul corripiantur, ita quidem, ut illae non raro primitus affectae videantur, efflorescentiamque quam maxime mutent, inter initia morbi tantum pars affectionis primariae dignosci potest, quia eo tempore haec pars non sola, sed tamen gravius reliquis affligitur Forma ceteraque phaenomena in scabie obvia, pustulae puriformes, procul dubio indicant, scabiei sedem primariam in parte lymphatico-serosa retis vascularis, characteremque scabiei, vesiculae in pustulas puriformes transeuntes luculenter demonstrant, e quibus vel lympha coagulabilis, vel serum exit.

Descriptio et decursus scabiei.

Scabiei nomine comprehendimus exanthema quodvis;

1. In quo oriente cutis plus minusve prurit, qui pruritus calore augetur.

2. Quod in diversis corporis superficiei locis simul apparet.

3. Febris cum eo conjuncta sit, necesse non est.

4. Ubi interstitiorum cutis integra invenitur, et tum demum crusta formatur, si pustulas scarrificant aegroti.

5. Cui pustulae sunt cute elevatiores, colore initio subrubrae, mox albidae, primo exiguae, durae, aqua repletae, deinde aliae majores, molliores, pure scatentes, aliae vero mane vel vespere, ubi calescit aeger, minores pruriginosaeque. —

Si omnia haecce phaenomena accedunt, persuasissimum nobis habere possumus, tale exanthema veram esse scabiem; hisce vero adnotatis criteriis non solum scabies dignoscitur, sed simul etiam a ceteris cutis efflorescentiis distinguitur. Sic v. c. tertium nostrae descriptionis adnotatum scabiem a variolis, morbillis omnibusque exanthematibus acutis, quibus febris universalis plerumque est symptoma constans, distinguit; favus vero, tinea capitis crustaque lactea eo a scabie differunt, quod interstitia cutis laborantis non integra

tegra

tegra sunt, atque crustae jam ante aegrotorum scarrificationem formantur. Est scabies morbus lente decurrens, nulli aetati nec sexui prae ceteris proprius, qui idem corpus plus semel tentare potest. Initium facit ex tuberculis duris, coni instar elevatis, rotundis, rubris, siccis, parvis, initio vix oculis patentibus, quae sensim sensimque crescunt, tum lente in vesiculas miliarias, hinc illinc majores, raro autem praeter modum eximias, locis singulis distantes, raro confluentes vertuntur. Apex earum est subalbidus, pellucidus, humore acri et aquoso repletus. Hae pustulae primo digitorum interstitia occupantes, ad metacarpum, tum carpum, ulnam, poplitem serpunt; remediisque neglectis pedetentim totum fere corpus, excepta facie, quae tamen manibus scabiosorum frequenter contrectata et ipsa defoedari potest, invadunt. Calore vel aestivo tempore, vel igne adjuncto pustulae crebrius proveniunt; ceterum tamen morbus omnibus temporibus anni non adeo mutatur. Molestia gravissima scabiei est pruritus, prae ceteris circa vesperam, lecti aut clibani calore ingravescens, qui aegrotos, molestum pruritus sensum extincturos, ad scarrificandum invitat, quo facto autem plerumque dolor sequitur. Ex vesiculis sic laesis humor limpidus atque acris effluit, qui in pustulis, diutius jam florentibus, modoque in lecti calore prurientibus, subflavus, purulentus fit, atque peculiari odore, scabiei pro-

prio pollet. Interdum in eo loco, quo vesiculae scarificatae fuerunt, ulcera majora formantur, saepe vero pustulae denuo pure replentur, saepe etiam exarescunt transeuntque in squamulas subalbidas atque maculas subcoeruleas, fere rotundas, sine cicatrice relinquunt. Sed paulo post denuo oriuntur pustulae innumerae, quod incrementum ac decrementum morbi usque ad causae desructionem cutisque functionem normale restitutam tenet. Pruritu molesto, praeprimis inter stadium subinflammatorium accedente excepto, scrarrificatione frictioneque diu continuato, exceptis nocturna inquietudine atmosphaeraeque impatientia aucta, initio nulla phaenomena morbosa nobis offeruntur; si vero malum diutius inhaeret, si nulla remedia adhibentur, appetentiae defectum, pallorem, debilitatem, tabem atque febrem hecticam excitat. Sicut humores jam ante exanthematis accessum morbose affecti esse possunt, ita non inficiandum est, interventu miasmatum magnam evenire mutationem; in qua diversa humorum indole, simulque partium solidarum causa, latere videtur, quod scabies interdum pustularum, interdum vesicularum formam assumit; quin imo sola tubercula exhibet, quibus parum tantum materiei puriformis subest. Discrimen inter scabiem humidam, pustulosam atque siccam igitur a constitutione aegrotorum peculiari dependere videtur; quam ob rem fieri nequit, diversarum scabiei formarum differentiam, quoad naturam institui,

t ad hanc divisionem componi. Medico contra est magni momenti atque utilitatis, praeprimis si in populo medicinam fafacitat, ubi scabies non tam frequenter, quam in nosocomiis occurrit, ut differentiam pro curatione statuat; quae ex gradu atrocitatis, eaque ipsa ex constitutione peculiari atque aetate deducatur, necesse est. Sequentes fere considerandae veniunt divisiones.

1. Scabies inflammatoria, quae in hominibus robustis, plethoricis, ceterum sanis occurrit, incipit a parvis subalbidis vesiculis, quae pruritu aegrotum ad scarrificandum invitant; quo dilacerantur, atque in vulnuscula mutantur, quae colorem rubrum subeunt, et minore, majoreve cum dolore inflammantur; quo facto suppuratio, minus, magisve expansa oritur. Haec suppuratio pustulas parvas, subalbidas, materia puriformi repletas excitat; quae, si aperiuntur, sensim collabuntur, siccescunt, crustasque, raro tantum post delapsum denuo apparentes, formant. Haec est scabies s. d. inflammatoria, in qua periodi tres diversae, eruptionis, Suppurationis atque exsiccationis luculentius apparent, quam in ceteris speciebus.

2. Scabies lymphatica serosa accedit in corporibus infirmis, iisque junioribus, ubi systema lymphaticum ceteris systematibus praevalet; quam ob rem in infantibus inflammatio pustularum minus luculenta, earumque contenta magis aquosa efferuntur. Crustae, inter exsiccationem orientes,

tardius formantur, pustulae vero sub crustis saepius denuo emergunt; qua ex re inflammationis periodi haud manifestae sunt, saepeque evenit, ut tuberculae, vesiculae, pustulae, crustae et maculae eodem tempore accedant.

3. Scabies sicca obvenit in senibus, vel iis qui humoribus defecti sunt; generatim ubi systema reproductivum languet. Tum efflorescentia non luculenter apparet, suppuratio fere modo inobservabili procedit, atque exsiccatio tantum in eo consistit, quod epidermis lente sensimque desquammatur. Praeprimis hac in specie suppurationis periodus parum evidens est.

Discrimen tamen harum trium specierum tantum pro gradu est faciendum, quod solum constitutione atque aetete nititur. Magnum igitur vitium Pathologi committunt, unum eundemque morbum, si inveteravit et in pejus abiit eademque de causa symptomatis aberrantibus insignit. diversa ab origine nasci putantes. eique alienam naturam tribuentes

Aetiologia

Patres artis nostrae vetustissimos, quamvis accurate, ingenioseque morborum decursum observarent, in morborum tamen causis perscrutandis nil nisi tenebras conspexisse constat. Omittenda ideo putavi, quae senex ille Hippocrates, quae Galenus, quae Avicenna, aliique ejus aeta-

tis, de bile depravata, tum omnium fere morborum, tum et scabiei causa perhibuerunt. Notatu digniora censui, quae recentiores, artis peritissimi, hac in re statuere. Primum scabiem ex contagio sui generis, instar variolarum, morbillorum, luis venerae propagari, a nemine in dubium vocari judico; cum ab omni parte sanos homines, sine ulla causa praedisponente ea contaminatos esse, experientia docuerit. Deinde sunt, qui dicant, scabiem et ex aliis causis singularibus, quas specificas dicunt, oriri; ut scabiem sic dictam syphiliticam, scrophulosam, scorbuticam etc. Alii posuerunt, scabiem ab animalculis, ex specie Acari, quem Acarum humanum denominarunt, excitari; quam hypothesin prae ceteris Clr. Wichmannus vindicare studuit. Haec tamen ejus theoria, quae paulo accuratius examinetur, mihi digna videtur; cum ex hacce curandi methodo, rato axiomate, nihil in scabie, praeter animalcula interficiendum, et neglecta aetatis constitutionisque ratione, omnibus in exemplis ea remedia externa, quibus animalcula necari compertum est, adhibenda esse, non raro infirmioribus hominibus damni aliquid inferatur; praeprimis si aeger simul alio morbo detinetur, qui sulphur, aliudve remedium externum, animalculis his inimicum non recipit. Clr. W. autem, facilius, inquit, ex animalculis scabiei phaenomena, pruritus scilicet, contaminatio atque sanatio remediis externis intelliguntur. Quam parum vero probabilitatis in-

de redundet, unusquisque facile videt, qui animadverterit, esse et alia exanthemata, quae pruriant, quibus eodem prospero successu remediis externis occuratur, quibusque tamen omnis insectorum suspicatio aliena sit. Quid, si ego idem contenderem, comedones esse animalcula, quia et ejus phaenomena, pruritum et sanationem per balnea ita facilius interpretari mihi videor, quam si glandulas cutaneas obstructas, quam opinionem hodierne omnes amplectuntur, censeo. Rectius aliquem facturum judico, causam alicujus effecti invenire cupientem, si ad ipsum effectum animum attenderit et inspexerit.

Quod pruritum, quem clr. Wichmannus melius in scabie ex rodente syrone explicandum putat, quam in quavis alia inflammatione, ubi dolor pulsitans pruriensque imminentis suppurationis signum est prognosticum, ac in caeteris omnibus inflammationibus haud leviter prurientibus, concedendum ei quidem est. Quod vero ad contagium attinet, quod auctore Wichmanno ex syronibus assertis immediate fit, cum animalcula in calore reviviscere et ita corrosionem, eaque pruritum inducere affirmet, negari opportet. Quomodo enim evenit, ut in urticaria, quae calore intus repellitur, pruritumque solvit, in frigore autem iterum efflorescit, pruritum maximum tum efficiat? Hocce exanthema plerumque post refrigerationes oritur, nec unquam insectis; quodsi etiam conce-

dere velis, quomodo fit, ut hic pruritus in frigore efficiatur? Tum vera scabies inter digitos manuum primum manifestari, ibique per aliquod tempus morari sine progressibus solet; dein ut plurimum, si malum diutius haeserit, crura et pedes, corpus ipsum rarius. facies vero, nisi ex digitis pus scabiosum ei infertur, nunquam corripitur. Quid impedit, quo minus quemcunque in locum perveniant? quid est, quod animalcula iter tam longum, tantoque spatio distans capeant. Sunt alii etiam morbi, qui multo adhuc facilius corpus inficiunt quam scabies, quibus autem contagium subesse, nemo contendet, sic v. c. pestis, variolae cet. quae jam ex loco distanti inficiunt. Denique si acarus esset scabiei causa, procul dubio et facies hoc morbo afficeretur. Porro Vogel aliique contendunt, scabiem aliquando sine ulla artis opera abituram.

Sunt etiam, qui scabiei contagio non laedantur; ad quae Wichm. respondet; inesse plurimis hominibus odorem peculiarem, quem aversantur insecta. His vero opponere licet, esse corpora, quae nunquam variolis corripiantur, etiamsi diutius cum hominibus, variolis tentatis, versentur; quin imo sunt, quibus virus syphiliticum parcat; unde ad omnemquemque morbum dispositionem quandam requiri, apparet, qua, qui carent infici nequeunt, quae eadem est in scabie ratio.

Porro Wichm. pergit, ex sanatione, remediis

externis, procurata, insecta causam esse scabiei, patere videtur, cum plerumque iis remediis huic malo occurratur, quibus vim, insecta occidendi inesse constet. Quamvis inficias non eundum est, scabiem remediis externis citius curari, neutiquam tamen exinde sequitur, hanc sanationem tutiorem esse. Et ipsa remediorum externorum denominatio valde ambigua est, quum plerumque externa dicantur illa, quae loco certo extrinsecus admoventur. Non satis considerarunt, haecce remedia etiam in partes internas vim exserere, sicuti sulphur, hydrargyrum, quae tamen sunt praestantissima remedia acari necandi. Sic verbi causa mercurius et externe adhibitus salivationes efficit, china ventriculo indita febrem intermittentem sanat etc. Remedia mere externa tantum ea nominare licet, quae modo mechanico in corpus agunt, ut balnea frigida, cauteria aliaque hujusmodi cuti imposita.

Ex his patet: remedia sic dicta specifica in scabie, mercurium et sulphur nullatenus in partes tantum externas agere; quibus igitur intus datus scabies quidem tardius, sed unice sanatur. Si nihilominus contendunt, haecce remedia solum externe agere, perspicere nequeo, quomodo explicare velint, quod sulphur uni tantum parti, manui rel. adplicatum, in totum corpus agit, aque scabiei medetur.

Denique acarum scabiei causam suppeditare,

Wichmanno monente, autopsis docet; quibus vero objici potest: nondum adhuc evictum esse, an ii, qui acaros se vidisse contendunt, vere viderint; experimenta enim Microscopii ope instituta facile in errores inducunt. Multos ante annos etiam in spermate, ceterisque corporis humani humoribus, quin imo in sanguine animalcula asserebantur, quod quidem nostris temporibus sat superque refutatum est.

Veruntamen, cum Wichmanni libellum de aetiologia scabiei perlegissem, qui quidem ab initio respondere mihi videbatur, diu anceps tenebar, an in pustulis scabiosis semper haec animalcula inesse, causamque hujus morbi continentem sistere, mihi persuaderem. Optimum inde judicavi, oculis Microscopio munitis disquirere. Etsi quis dicat, experimenta mea non rite instituta esse, animalculaque tantum in pustulis nuperrime ortis, atque in cute, circa has pustulas requiri, opponere possum: me non solum et recentiores et veteres scabiei pustulas disquisisse, sed et omni modo, sicuti Wichmannus praescripcit, eas tractasse, ita ut pustulas circumciderem, rimas rubicundas circa eas perscutarer, quibus praeprimis acarus inesse dicitur; atque vitra, quae quinquagies usque ad ducenties amplificant, adhiberem. Sed ne in ulla quidem pustula, vel rima acarum inveni; et ut mihi persuaderem, me recte vidisse, atque disquisisse, amicus meus, maxime colendus

Dr. Ehrenberg, qui dissertationem de sylva mycologica Berolinensi conscripcit, microscopiisque utendi peritissimus est, hasce disquisitiones mecum simul instituit atque examinavit; nemo vero nostrum acari vestigium invenit.

Tantum vero abest, ut contendam, acarum nunquam in scabie esse, ut dicam raro fieri, eumque non causam scabiei sistere sed potius ejus sequelam esse; sicuti in aliis inveteratis exanthematibus atque ulcusculis animalcula oriri videmus. Causa scabiem efficiens contagium quoddam, quam maxime fixum, quod, ut inficiat hominem contactu longiori opus est. Hocce contagium in corpora, aliis morbis vexata, vel debilia, fortius quidem agere potest, sed difficulter contendere licet, scabiem sine antecedente infectione sponte sua oriri.

Prognosis.

Vera atque simplex scabies fere nunquam periculosa evadit, si etiam per longius temporis spatium perstiterit. Si vero corpus scabiosum jam antea aegrotabat, humoribusque destituebatur, facile inde macies, et ex jactura materiae seroso-lymphaticae tabes adeo oriri potest. Interdum vero observavi, scabiem, jam per menses tenentem in aspredinem herpeticam, quin imo in ulcera mere herpetica transiisse, ita ut scabies characterem suum amitteret. Pustulae tum magis

sunt dispersae, majores, minus prurientes, semper fere humidae, crustaque obductae; quae, si scarrificantur, denuo facillime exoritur. Cutis saepe dura, ulcera non raro maligna evadunt, et tum etiam faciem obsident. Ex his colligere possumus, scabiei aliquam analogiam et herpetis intercedere.

C u r a t i o.

Cum curatio unius cujusque morbi semper secundum causas, morbum excitantes dirigi debeat; diversissimas auctores subierunt opiniones, quoad stabilitam scabiei causam. Majorum medici saeculorum scabiem ex solis cruditatibus oriri arbitrantes, solummodo remedia alvum laxantia, ceteraque diluentia adhibuerunt. Contra, qui ortum scabiei ex acaro deducere consueverunt, non nisi medicaminibus, quae haecce animalcula necarent, usi sunt; solis igitur externis. Brownii denique aemuli, qui scabiem morbum corpus debilitantem habuerunt, tonica roborantia et recenti, et in inveterata scabie propinarunt. Tum magnus est medicorum numerus, qui modo ad hanc, modo ad illam methodum inclinant, rel. Priusquam vero sanationem scabiei petamus, inquirendum est:

1. An vera sit scabies, quam contagio sibi contraxerit aegrotus. De spuria enim verba hic facere nolimus, cum semper symptoma morbi,

quem comitatur sistat, eique remediis occuratur oportet, quae morbum, symptoma excitantem, tollunt.

2. Num scabies diu perstiterit, aut magnam jam corporis partem occupaverit, nec ne.

3. Num aliud simul cum scabie conjunctum sit malum, v. c. si in mulieribus accidit scabies, an menses fluant etc.

4. Num, antequam hoc malo aeger contaminaretur, nullus adfuerit morbus, qui scabie sive penitus, sive ex parte sublatus sit.

Ex omnibus quidem, si quid malum inventum fuerit, melius esse concludo, vel omnem sanationem omittere, aut iis tantum uti remediis, quae interne adhiberi solent, atque morborum sanationi respondent. Quodsi autem, rem accuratissime perscrutati, nil adversi invenerimus, unde periculum timendum sit, brevi tempore atque certo remediis externis, quorum deinceps mentionem faciam, malum sanabimus.

Si igitur scabies nondum diu perstitit, si corpus ceterum bene valet, morbus quasi localis consideranda, iisque remediis excipienda est, quae experientia duce contagium brevissima via deleant. Multifaria hunc in finem tentantur remedia, quorum praestantissima pars est sulphur, quod huic contagio ita infensum est, ut mercurius syphilitico; cetera igitur, quae sulphuri admisceri solent, non magni momenti esse videntur; tamen ex toto non sunt rejicienda, cum virorum clarissimo-

rum experientia, partim sulphuris efficaciam augeant, partim vero etiam complicationes tollant. Praestantissima eorum fere sunt:

1. *Mercurius*, qui, si scabies magnam corporis partem exasperavit, magnaque hydrargyri copia ad morbum sanandum opus est, facile salivationem, corporibus debilibus, aliisque morbis exhaustis noxiam excitat. Interdum tamen, si alia est corporum ratio, ac modo dicta, ceteris, quin imo sulphuri praeferendus est; praeprimis, cum odorem, sulphuri proprium, multisque hominibus ingratum non moveat.

2. *Ammonium muriaticum*, quod solum interdum scabiem depulisse, exempla probant. Usui praeprimis solutio hujus in aqua pluviali respondet, ex qua partes, scabie affectae per diem pluries lavantur. Porro laudata sunt: ♁. baccar. lauri, Ol. laurin. rad. Hellebori, zinc. sulph., olea pinguia, acida, Graphit., manganesium etc., quae vero plerumque simul cum sulphure adhibentur, cui etiam vis morbum delendi, adscribenda est.

Quod sulphur ipsum attinet, diversissimis in formulis et praeparatis adhibetur, quorum autem maxime laudanda sunt:

α. flores sulphuris, in forma unguenti adhibitur, et quidem cum sapone quod linimentum ill. Horn longo tempore in nosocomio Caritatis adhibuit, multaque millia scabiosorum radicitus sanavit. Formula talis habet:

℞. Sulphur. depur. ℥r. ℥jv.
sapon. virid. q. s. ut
f. c. ▽ pluvial. Linim. molle.

Cutis partibus scabie laborantibus ter vel quater per diem hocce linimentum illinitur, et mundities, praeprimis sub curationis finem maxima est observanda; et

β. Hepar sulphuris, forma, vel unguentorum, ut Jadelot (notice sur le traitement de la Gale) cujus formula haec est:

℞. Hepatis sulphur. calc. ℥jj.
Sapon. alb. ℔j.
Olei papaver. ℔jj.
— thymi ʒj.

vel balneorum, ℥jjj hepat. ad balneum; quibus etiam conjunctim uti licet. Quod attinet fumigationes ex sulphure, quas Gales (memoires et rapports sur les fumigations sulphureuses) laudavit, ill. Horn in Nosocomio caritatis saepe, plerumque tamen successu infausto, adhibuit; non solum, quia quinquaginta, et quod excurrit fumigationes requirebantur, ut unus, scabie afflictus sanaretur, sed saepe etiam vapores sulphuris affectiones pectoris etc. excitarunt. Quapropter sulphur, vel balneis, vel unguento adhibitum semper in scabie nuper orta sufficit; et hominibus, qui odorem fastidiosum timent, olei Bergam. vel de Cedro aliquantum addere licet.

Si vero scabies per plures menses adfuit, si

ota fere corporis superficies est occupata, tum simul cum externis interna propinantur remidia, quorum et hic praestantissimum est sulphur, et ut diaphoresis moveatur, antimonium crudum adjicere prodest; quod vero, diutius adhibitum crudi ates, appetentiae defectum etc. excitat; quapropter aroma quoddam supperaddi convenit v. c.

℞. Flor. sulph. ℥j

Antimon. crud. ℥ß.

Cortic. Cinamom. ʒj.

M. f. ♁. D. ad scatul. S.

bis vel ter quotidie cochlear minus. Scabie, remediorum specificorum ope depulsa, plerisque in casibus cura secundaria non requiritur; si vero morbus hominibus valde debilibus accedit, si per diu perstitit; ita ut jactura lymphae excretae aliquid damni moveret, si denique cutis sensilior cubiculis clausis, atque aeris externi impatiens invasit; tum primo balnea tepida, quae sensim frigidis excipienda sunt, ut cutis aeris accessui adsuescat, et intus, pro constitutione diversa roborantia, diaeta nutriens etc. propinanda sunt.

CURRICULUM VITAE
EX DECRETO
GRATIOSAE FACULTATIS MEDICAE
BEROLINENSIS
ADIECTUM.

Ego Gustavus Henricus Eduardus Hehlen Pomeranus sedini ad Viadrum Anno MDCCXCIX die undecimo ante Calendas Apriles natus sum.

Pater meus, olim a Consiliis Consistorii, quinto aetatis meae anno obiit, cujus mortem quam maxime doleo. Matri autem viduae ex gente Crumonen, quatuor infantes educandos reliquit. A teneris inde, ad undecimum usque annum in domo paterna a magistris praecl. primis litterarum artiumque elementis institutus, Gymnasium, quod eadem in urbe floret, concessi, ibique quinquennium transegi. Eruditus litteris necessariis, Viro cl. Essen, Camini ad mare Balticum urbis Pharmacopolae spectatissimo in disciplinam traditus sum. Hancce artem tum quinque per annos tractavi, sed ei valedicendi, medicinaeque

que operam navandi, consilio capto, Universitatem litterarum Berolinensem petii, et ab Ill. Solger a. MDCCCXIV. tum temporis fasces academicos habente, numero Civium academicorum rite adscriptus sum. Cum studia mea usque ad finem hiemis MDCCCXIV persecutus essem, bellum, quod rex augustissimus cum Francogallis, patriae regnique deliberandorum causa gerere coactus erat, subito animum meum ad alia convertit. Regi clementissimo, ad arma vocanti sponte, magnaque laetitia obediens, legioni equestri, tum temporis instituendae, quae postea (*Stes Husaren Regiment*) appellata est, addictus sum, quacum per bellum, supra dictum stipendia feci. Germania liberata, paceque restituta Berolinum reversus, studia mea summa cum assiduitate redintegravi: quae per quotuor annorum decursum his ducibus tractavi: Mathesin, Logicen, nec non Aestheticen Clar. Kiesewetter, Interpretationes librorum Taciti, et Metricen celebr. Boeck, Botanicen, Pharmacologiam, Historiam naturalem atque Toxicologiam ill. Link me docuerunt. Physice universa, celebr. Fischer, Chemia experimentali illustr. Hermstaedt, Enceclopaedia et Methodologia artis medicae, Anatomia universali, comparata, et pathologica, Physiologia atque Anatomia sensuum organorum ill. Rudolphi, Celsi interpretationibus ill. Behrends, Osteologia, Splanchnologia et Syndesmologia ill. Knape, instituerunt. In

dissecandis cadaveribus per biennium usus sum ill. Rudolphi et ill. Knape Praeceptoribus. Praelectiones de materia medica, doctrina formulas conscribendi et de praecipuis thermis ill. Osann, de Pathologia generali, celebr. F. Hufeland, de Pathologia speciali, Therapiaque cum morborum acutorum, tum chronicorum ill. Horn frequentavi. Pathologiam cum Therapia omnium morborum atque Macrobioticen ill. G. Hufeland, Therapiam morborum chronicorum ill. Behrends, Cursum operationum chirurgicarum atque doctrinam Apparatus diligationis ill. Mursinna, Chirurgiam generalem, specialem, cursum operationum chirurg., morbos ossium dynam. et mechanicos nec non Ophthalmologiam ill. Graefe, Cursum operationum chirurgicarum ill. Rust mihi suppeditarunt. Artem obstetriciam theoreticam et practicam cum exercitationibus in Phantomate ill. de Siebold, atque celeb. Kluge. Scholas clinicas medicinae, Chirurgiae et artis obstetriciae ducibus ill. Hufeland, ill. Behrends, ill. Horn, ill. Graefe, ill. de Siebold ill. Wolfart, atque ill. Rust tractavi per tria semestria, ita ut his omnibus praeclaris Professoribus et summe reverendis praeceptoribus omnia debeam.

Tentamine et examine rigoroso peractis, cursu anatomico et chirurgico absolutis, Dissertatione mea denique defensa, ex Facultate Gratiosa medica peto, ut summos in medicina et Chirurgia honores in me conferat.

Theses defendendae.

I.

Arthritidem cum Rheumatismo a perito medico non facile confundi posse, censeo.

II.

In Exanthematis acutis sola febris est respicienda.

III.

Dysenteria est morbus acutus.

IV.

Hydrophobia est morbus inflammatorius.

V.

Calomel est Antiphlogisticum.

VI.

Existit morbus verminosus.